

The Reality of Social Kinds: A Gradational Realist Approach

Mohammad Hosein Zarei*

Sayed Ali Taheri Khorramabadi**

Abstract

The question of the reality of social kinds—such as money, nationality, and gender—is a central issue in social ontology. This paper defends a framework we call gradational realism, according to which the reality of social kinds is neither absolute nor binary but varies according to the degree to which four operational criteria are satisfied. These criteria are: (1) explanatory–predictive role, meaning that removing the social kind would reduce our ability to explain or predict social phenomena; (2) intersubjective and institutional stability, meaning that agents and institutions consistently reproduce the kind; (3) structural adequacy, whereby institutional rules and material or documentary anchors support its stabilization; and (4) empirical tractability, meaning that the kind can be systematically assessed and investigated. Three case studies—money, group type II, and the state—show that social kinds possess different degrees of reality: money and the state exhibit strong reality, whereas group type II has a moderate and conditional reality. The proposed framework enables a shift from absolutist judgments to gradational and structure-sensitive evaluations of social kinds.

Keywords: Gradational Realism, Social Kinds, Explanatory Power, Anchoring and Grounding, Institutions and Collective Acceptance.

* Master student, Philosophy of Science Department, Sharif University of Technology, Tehran, Iran,
Mhoseinzarei110@gmail.com

** Assistant Professor, Philosophy of Science Department, Sharif University of Technology, Tehran, Iran
(Corresponding Author), ataheri@sharif.edu

Date received: 24/10/2024, Date of acceptance: 16/12/2024

Introduction

Social kinds are entities, categories, or groupings that exist and persist through human interaction, collective acceptance, and institutional practices. Unlike natural kinds—such as chemical elements or biological species—social kinds depend on social rules, shared understandings, and normative frameworks for their existence. Paradigmatic examples include money, citizenship, gender, and the state. Despite their apparent dependence on human practices, social kinds play a decisive role in shaping behavior, social structures, and institutional outcomes.

The central question addressed in this paper is whether social kinds are genuinely real and, if so, in what sense. If their existence depends on collective acceptance, can they still count as objective components of reality? This issue is not merely theoretical. How social kinds are understood has direct implications for social-scientific explanation, policy design, and institutional reform. For example, effective responses to inflation, migration, or governance presuppose an adequate ontological understanding of money, nationality, or statehood.

This paper defends a form of gradational social realism, arguing that social kinds are real to different degrees rather than being simply real or unreal. Reality, in this context, is assessed not by mind-independence alone but by the structural and explanatory roles social kinds play within social systems.

Materials & Methods

The methodology of this study is conceptual and analytical, grounded in contemporary debates in social ontology. The paper synthesizes insights from institutional realism, response-dependence theories, and meta-ontological approaches to construct an evaluative framework for social kinds.

Four operational criteria are developed to assess the degree of reality of a social kind:

1. Explanatory–predictive role: whether reference to the social kind is indispensable for explaining or predicting social phenomena.
2. Intersubjective and institutional stability: whether the kind is consistently reproduced across agents, contexts, and time through social and institutional mechanisms.
3. Structural adequacy: whether identifiable anchoring (rules, conventions, legal frameworks) and grounding (material or documentary bases) support the kind.

3 Abstract

4. Empirical tractability: whether the kind can be systematically investigated, measured, or operationalized, including cases of response-dependence.

These criteria are then applied comparatively to three case studies: money, group type II (as defined by Ritchie), and the state. The analysis evaluates how each case satisfies the criteria and what degree of reality follows.

Discussion & Results

The application of the framework reveals clear gradations in the reality of social kinds.

Money strongly satisfies all four criteria. It plays an indispensable explanatory role in economics, exhibits high institutional stability through legal and monetary systems, is structurally supported by clear anchoring rules and material grounds (such as currency and digital records), and is empirically tractable through economic indicators. Its dependence on collective acceptance does not undermine but rather constitutes its form of reality.

Group type II, defined by shared social features rather than formal organization, shows a more variable pattern. Such groups often play an important explanatory role in sociology and public policy, particularly in analyzing inequality or access to resources. However, their institutional stability and structural anchoring vary widely. When supported by formal classifications or administrative records, their reality is stronger; when based on fluid or informal features, it is weaker. Their reality is therefore conditional and context-dependent.

The state represents a robust case of a social kind with strong reality. It combines organizational structure with institutional status, maintains long-term stability beyond individual officeholders, and is supported by extensive legal, administrative, and territorial grounding. While aspects such as legitimacy or recognition are response-dependent, they are empirically assessable through standardized indicators. The state thus exemplifies a high degree of gradational reality.

Overall, the results support the claim that mind-dependence and vague boundaries do not negate reality but instead shape its mode and degree.

Conclusion

This paper has argued that debates over the reality of social kinds should move beyond binary judgments toward a gradational realist framework. By introducing four operational criteria—explanatory role, institutional stability, structural

adequacy, and empirical tractability—the paper provides a systematic method for assessing social reality.

The case studies demonstrate that social kinds such as money and the state possess strong, institutionally anchored reality, while others, such as group type II, exhibit weaker or conditional forms. The key insight is that dependence on collective acceptance does not undermine realism; rather, when stabilized through institutions and structures, it constitutes a distinctive mode of reality.

Methodologically, this approach supports more precise social-scientific explanations and avoids both eliminativism and metaphysical absolutism. Future research can refine quantitative measures of institutional stability and extend the anchoring–grounding distinction to emerging social kinds, particularly in digital and transnational contexts.

Bibliography

- Epstein, B. (2013). Social objects without intentions. In A. Konzelmann Ziv & H. B. Schmid (Eds.), *Institutions, emotions, and group agents: Contributions to social ontology* (pp. 53–68). Springer.
- Franda, D. (2021). Social kinds, social objects, and vague boundaries. *Problemy Ekorozwoju*, 16(2), 49–58.
- Guala, F., & Hindriks, F. (2023). The nature and significance of social ontology. *Synthese*, 201, Article 145. <https://doi.org/10.1007/s11229-023-04142-1>
- Khalidi, M. A. (2015). Three kinds of social kinds. *Philosophy and Phenomenological Research*, 90(1), 96–112. <https://doi.org/10.1111/phpr.12020>
- Koslicki, K., & Massin, O. (2023). A plea for descriptive social ontology. *Synthese*, 202, Article 60. <https://doi.org/10.1007/s11229-023-04263-7>
- Mason, R. (2016). The metaphysics of social kinds. *Philosophy Compass*, 11(12), 841–850. <https://doi.org/10.1111/phc3.12381>
- Mason, R. (2020). Against social kind anti-realism. *Metaphysics*, 3(1), 55–67. <https://doi.org/10.5334/met.30>
- Passinsky, A. (2020). Social objects, response-dependence, and realism. *Journal of the American Philosophical Association*, 6(4), 431–443. <https://doi.org/10.1017/apa.2019.51>
- Ritchie, K. (2015). The metaphysics of social groups. *Philosophy Compass*, 10(5), 310–321. <https://doi.org/10.1111/phc3.12213>
- Sarkia, M., & Kaidesoja, T. (2023). Two approaches to naturalistic social ontology. *Synthese*, 201(3), 1–28. <https://doi.org/10.1007/s11229-023-04105-6>
- Searle, J. R. (2010). *The construction of social reality*. Free Press.

5 Abstract

- Thomasson, A. L. (2003). Realism and human kinds. *Philosophy and Phenomenological Research*, 67(3), 580–609. <https://doi.org/10.1111/j.1933-1592.2003.tb00309.x>
- Xhignesse, M.-A. (2018). Social kinds, reference, and meta-ontological revisionism. *Journal of Social Ontology*, 4(2), 137–156. <https://doi.org/10.1515/jso-2018-0013>

واقعیت انواع اجتماعی: رویکرد واقع گرایانه تشکیکی

محمد حسین زارعی*

سید علی طاهری خرم آبادی**

چکیده

پرسش از واقعیت انواع اجتماعی (مانند پول، ملیت یا جنسیت) یکی از مسائل بنیادین هستی‌شناسی اجتماعی است. این مقاله از رویکردی دفاع می‌کند که آن را واقع‌گرایی تشکیکی می‌نامیم: در این دیدگاه، واقعیت انواع اجتماعی امری مطلق و دوگانه نیست، بلکه وابسته به درجه‌ی تحقق چهار معیار عملیاتی است. این معیارها عبارت‌اند از: ۱. نقش تبیینی-پیش‌بینی: اینکه حذف نوع اجتماعی توان توضیح یا پیش‌بینی پدیده‌ها را کاهش دهد؛ ۲. ثبات بین‌الذهانی و نهادی: یعنی کنشگران و نهادها آن را به‌صورت پایدار بازتولید کنند؛ ۳. کفایت ساختاری: قواعد نهادی و اسناد عینی به تثبیت آن کمک کنند؛ و ۴. سنجش‌پذیری تجربی: امکان ارزیابی و بررسی نظام‌مند درباره آن وجود داشته باشد. سه مطالعه موردی پول، گروه نوع ۲ و دولت نشان می‌دهد که انواع اجتماعی درجات متفاوتی از واقعیت دارند: پول و دولت واجد واقعیت قوی‌اند، درحالی‌که گروه‌های نوع ۲ واقعیت میانه و مشروط دارند. این چارچوب گذار از داورهای مطلق‌گرایانه به ارزیابی‌های تشکیکی و ساختار محور را در تحلیل پدیده‌های اجتماعی ممکن می‌سازد.

کلیدواژه‌ها: واقع‌گرایی تشکیکی، انواع اجتماعی، قدرت تبیینی، لنگرگذاری و زمینه‌سازی، نهادها و پذیرش جمعی.

* دانشجوی کارشناسی‌ارشد، گروه فلسفه علم، دانشگاه صنعتی شریف، تهران، ایران،
mhoseinzarei110@gmail.com

** استادیار، گروه فلسفه علم، دانشگاه صنعتی شریف، تهران، ایران (نویسنده مسئول)،
ataheri@sharif.edu

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۰۳، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۲۶

۱. مقدمه

انواع اجتماعی^۱ (Social kinds) به مفاهیم، نهادها و اشیایی اطلاق می‌شود که تنها از طریق تعاملات انسانی و پذیرش جمعی در جامعه به وجود می‌آیند و تثبیت می‌شوند. این انواع در تقابل با انواع طبیعی (Natural Kinds) قرار می‌گیرند که در سنت واقع‌گرایی علمی به عنوان ساختارها یا طبقه‌بندی‌های بنیادین در جهان طبیعی فرض می‌شوند (مانند عناصر شیمیایی یا گونه‌های زیستی). اگرچه شناخت و مفهوم‌پردازی ما از این انواع وابسته به ذهن است، مقصود از استقلال در اینجا، وابسته نبودن تحقق و مرزهای آنها به پذیرش یا قرارداد جمعی انسان‌هاست. برای مثال، مفاهیمی مانند پول، دولت، ملیت و جنسیت، نمونه‌هایی از انواع اجتماعی هستند که تنها در چارچوب تعاملات اجتماعی و توافقات فرهنگی شناخته می‌شوند. این مفاهیم برای آنکه «واقعی» به شمار آیند، به پذیرش و اعتبار جمعی نیاز دارند و بدون آنها وجود نخواهند داشت؛ بنابراین، برخلاف انواع طبیعی که به طور مستقل از ذهن انسان‌ها در جهان وجود دارند، انواع اجتماعی به طور کامل وابسته به تعاملات انسانی و قواعد اجتماعی هستند. مسئله اصلی مقاله این است که آیا «انواع اجتماعی» واقعاً وجود دارند یا نه. اگر پاسخ به پرسش مقاله آری باشد، باید پرسید «واقعی بودن» آنها دقیقاً به چه معناست؟ این یعنی چگونه ممکن است یک نوع به واسطه روابط اجتماعی پدید بیاید و واقعیت پیدا کند.

اهمیت بحث به دو جهت برمی‌گردد: از یک‌سو، گروه‌ها و انواع اجتماعی به طور محسوس بر رفتارها و ساختارهای حقوقی - سیاسی اثر می‌گذارند. برای مثال، دولت به‌مثابه یک نوع اجتماعی، تأثیر بسیار گسترده‌ای بر زندگی انسان دارد. چنین نوعی در سیاست، اقتصاد، فرهنگ و... نقش تعیین‌کننده‌ای دارد و شناخت ماهیت آن، کمک زیادی به فهم سازوکار تأثیرگذاری آن می‌کند. از سوی دیگر همان‌طور که ریچی استدلال می‌کند، فهم ماهیت آنها بر روش‌شناسی علوم اجتماعی و سیاست‌گذاری اثر زیادی دارد (Ritchie, 2015). در واقع روشن‌سازی نقش هستی‌شناختی این انواع، به اینکه در مواجهه با آنان و نقش علی آنها چه باید کرد، کمک شایانی می‌کند. برای مثال حل مسئله تورم که ناشی از نوع اجتماعی پول است، بدون فهم دقیق ماهیت پول، ناقص خواهد بود.

علاوه بر این، هستی‌شناسی اجتماعی (Social ontology) به دنبال توضیح ماهیت و ساختار جهان اجتماعی است و می‌خواهد روشن کند که انواع اجتماعی چگونه شکل می‌گیرند. در این راستا، این سؤال مطرح می‌شود که مفاهیم اجتماعی مانند شهروندی یا

واقعیت انواع اجتماعی: ... (محمد حسین زارعی و سید علی طاهری خرم آبادی) ۹

ملیت چگونه از طریق تعاملات اجتماعی، قواعد نهاده شده و پذیرش جمعی تثبیت می‌شوند. با این صورت‌بندی، پرسش «انواع اجتماعی واقعی‌اند یا نه؟» صرفاً یک مسئله انتزاعی نیست؛ پاسخ به این مسئله تعیین می‌کند که دسته‌بندی‌های علوم اجتماعی برای مثال پول، شهروندی، نژاد، جنسیت و... چگونه در تبیین و پیش‌بینی به کار می‌روند. برای مثال، اگر دولتی بخواهد در زمینه سیاست‌گذاری مهاجرتی خود تصمیم بگیرد، اولین پرسشی که باید از خود بپرسد این است که منظور از ملیت چیست؟ آیا منظور از آن تولد افراد در یک منطقه جغرافیایی است؟ آیا منظور تابعیت والدین آنهاست یا معنای دیگری از این مفهوم وجود دارد؟ اینکه منظور از ملیت چه باشد، تعیین می‌کند که دولت چگونه تصمیم بگیرد. در حقیقت، این تعریف اجتماعی است که دولت‌ها باید آن را مدنظر قرار دهند. این تنوع در تعاریف نه تنها به سیاست‌گذاری‌ها شکل می‌دهد؛ بلکه به‌وضوح نشان می‌دهد که چگونه مفاهیم اجتماعی با پذیرش‌های جمعی و نهادها به طور دائمی تثبیت می‌شوند.

ادعای اصلی مقاله چنین است: از گونه‌ای واقع‌گرایی اجتماعیِ تشکیکی می‌توان دفاع کرد. منظور از تشکیک این است که پاسخ ما به سؤال واقعی بودن یا عدم واقعی بودن انواع اجتماعی، دوگانه بله و خیر نیست بلکه می‌توان هر نوع اجتماعی را دارای حد به خصوصی از واقعیت دانست؛ بنابراین برخی از آنها تحقق قوی‌تری دارند و برخی تحقق ضعیف‌تری دارند. به بیان دیگر، مقصود این است که «واقعی بودن» یک نوع را برحسب شدت تحقق چند شاخص بسنجیم، نه با یک مرز مطلق. برای چنین ادعایی می‌توان گفت انواع اجتماعی باوجود وابستگی‌های هنجاری یا نهادی اولاً بین اذهان مختلف تا حد زیادی تعریف یکسانی دارند ثانیاً آنها می‌توانند نقش تبیینی در علوم اجتماعی داشته باشند و ثالثاً تولید و تثبیت ساختارهای آنها، سازوکاری روشن دارد؛ بنابراین می‌توان گفت که آنها «واقعی‌اند»، هرچند که صورت واقعیتشان به طور اعتباری ایجاد شده است (Searle, 1995; Ritchie, 2015).

نقشه‌ی کلی مقاله چنین است: در بخش اول، کلیات آرای درباره‌ی واقع‌گرایی و پادواقع‌گرایی را مرور می‌کنیم و ملاک‌های ارزیابی را استخراج می‌کنیم؛ در بخش دوم، چارچوبی که مشتمل بر چهار معیار است را برای واقعی بودن انواع اجتماعی می‌سازیم. در بخش سوم، سه مطالعه‌ی موردی پول، دولت و یک گروه نوع ۲ را با همان ملاک‌ها می‌سنجیم؛ و در بخش چهارم، اشکال‌ها، پاسخ‌ها و پیامدهای روش‌مند را جمع‌بندی می‌کنیم.

۲. درباره واقعی بودن انواع اجتماعی

پرسش از واقعیت انواع اجتماعی، پاسخ‌های فلسفی متنوعی را برانگیخته است که در طیفی از انکار کامل تا پذیرش قاطع قرار می‌گیرند. در یک‌سوی این طیف، پادواقع‌گرایی قرار دارد که با استناد به وابستگی ذهنی، ابهام مرزی و امکان جایگزینی زبانی، وجود عینی انواع اجتماعی را انکار می‌کند. در سوی مقابل، گونه‌های مختلف واقع‌گرایی استدلال می‌کنند که انواع اجتماعی باوجود وابستگی به ذهن و قرارداد واقعیتی اثرگذار و قابل تحلیل دارند. از جمله این رویکردها می‌توان به واقع‌گرایی نهادی (Institutional realism) اشاره کرد که بر نقش قواعد تأسیسی و پذیرش جمعی در ساختن واقعیت‌های اجتماعی پای می‌فشارد. واقع‌گرایی وابسته به پاسخ (Response-dependence realism) پسینسکی (Passinsky, 2020) نیز گونه‌ای از واقع‌گرایی است که بر وابستگی نظام‌مند این انواع به الگوهای قضاوت یا واکنش‌های جمعی تأکید می‌ورزد، اما این وابستگی را نافی عینیت نمی‌داند. افزون بر این، رویکردهای میانه‌ای وجود دارند که می‌کوشند با دوری از دوگانه‌انگاری یا کاملاً واقعی یا کاملاً غیرواقعی، پیچیدگی هستی‌شناختی این انواع را به رسمیت بشناسند. در ادامه، هر یک از این دیدگاه‌ها را با تفصیل بیشتری بررسی می‌کنیم و ظرفیت‌های آن‌ها را در تبیین انواع اجتماعی می‌سنجیم.

۱.۲ پادواقع‌گرایی: صورت‌های اصلی و پاسخ‌های اولیه

پادواقع‌گرایی سه ادعای اصلی دارد: اولاً ادعا می‌کند که وابستگی به ذهن منجر به غیرواقعی بودن انواع اجتماعی می‌شود. در این دیدگاه، فرض بر این است که انواع اجتماعی مانند پول، ملیت یا جنسیت چیزی جز برساخته‌های ذهنی یا قراردادی نیستند که وجود آن‌ها به طور مستقل از ذهن انسان‌ها محقق نمی‌شود. این ادعا مبتنی بر مقایسه هستی‌شناختی بین انواع اجتماعی و انواع طبیعی است. پادواقع‌گرایان استدلال می‌کنند که واقعیت مستقل، مستلزم بقا در غیاب ذهن ادراک‌کننده است. برای نمونه، «طلا» به‌عنوان یک نوع طبیعی، مستقل از باورهای انسانی وجود دارد، درحالی‌که پول، تمامی ویژگی‌های کارکردی خود مانند واسطه بودن در مبادله را وامدار یک سامانه جمعی از باورها و اعمال است. به همین ترتیب، ملیت و جنسیت نیز تنها تا زمانی معنا دارند که کنشگران اجتماعی قواعد و انتظارات مربوط به آن‌ها را درک کرده و اجرا کنند. از این منظر، وابستگی تام به ذهن، معیار

واقعیت انواع اجتماعی: ... (محمد حسین زارعی و سید علی طاهری خرم آبادی) ۱۱

تعیین‌کننده برای تمایز برساخته‌های اعتباری از واقعیت‌های بنیادین محسوب می‌شود و انواع اجتماعی در رده اول قرار می‌گیرند.

ثانیاً، ابهام میان مرزهای انواع اجتماعی باعث می‌شود تا آن‌ها به‌عنوان انواع واقعی شناخته نشوند. منظور از ابهام این است که مرزهای دقیق و مشخصی برای تعریف انواع اجتماعی وجود ندارد. به عبارت دیگر، وقتی نتوانیم به‌وضوح مرزهایی برای یک نوع اجتماعی مشخص کنیم، آن را نمی‌توانیم به‌عنوان یک واقعیت مستقل و ثابت در نظر بگیریم. این ابهام را می‌توان در موارد عینی متعددی مشاهده کرد: برای نمونه، مرز مفهومی پول با ظهور ارزهای دیجیتال مبهم شده است. آیا بیت‌کوین پول است یا یک دارایی دیجیتال؟ معیار روشنی برای پاسخ قطعی وجود ندارد. به همین ترتیب، تعریف جنسیت میان شاخص‌های زیستی، هویت فردی و نقش‌های اجتماعی در نوسان است. حتی مفهوم به‌ظاهر روشن دولت در مواردی مانند کشورهای مورد مناقشه یا حکومت‌های شکننده، دچار ابهام می‌شود. پادواقع‌گرایان از چنین ابهام‌هایی نتیجه می‌گیرند که انواع اجتماعی فاقد آن مرزهای عینی و ثابتی هستند که ویژگی انواع واقعی (طبیعی) است؛ در نتیجه، نمی‌توان آن‌ها را به‌عنوان اموری مستقل و فراتر از قراردادهای زبانی - ذهنی پذیرفت.

ثالثاً، پادواقع‌گرایان معتقدند اگر بتوان جایگزین‌های زبانی مناسب برای انواع اجتماعی پیدا کرد، نیازی به تعهد وجودی به این انواع نخواهیم داشت. به این معنی که می‌توانیم با استفاده از مفاهیم مختلف و بدون وابستگی به آن‌ها به تبیین‌های مشابه دست یابیم. در واقع آن‌ها استدلال می‌کنند که اگر بتوان توصیفات و تبیین‌های مربوط به پدیده‌های اجتماعی را بدون ارجاع به خود «انواع اجتماعی» و تنها با استفاده از واژگان جایگزین عینی‌تر بیان کرد، در آن صورت ضرورتی برای پذیرش وجود مستقل آن انواع نخواهد بود. به عبارت دیگر، اگر بتوانیم نقش مفهومی مانند «پول» یا «جنسیت» را در توضیح رفتارهای اجتماعی با مفاهیم بنیادی‌تری مانند تعاملات روان‌شناختی، قواعد حقوقی، یا الگوهای مادی جایگزین کنیم، دیگر نیازی نیست ادعا کنیم که «پول» به‌عنوان یک نوع اجتماعی واقعیت مستقل دارد؛ بنابراین به‌جای استفاده از واژه پول در تبیین ارزشمندی آن، می‌توان گفت: افراد در جامعه برای برگه‌های کاغذی خاص با طراحی امنیتی (اسکناس) اعتبار قائل‌اند، زیرا قانون آن‌ها را تضمین می‌کند و دیگران نیز آن‌ها را می‌پذیرند. این اعتبار جمعی باعث می‌شود افراد کالاهای خود را با این اسناد معاوضه کنند. در اینجا بدون به‌کاربردن مفهوم «پول»، همان رفتار اقتصادی را با مفاهیم عینی‌تر (اسکناس، قانون، اعتماد جمعی) توضیح داده‌ایم.

میسن (Mason, 2020) در نقد پادواقع گرایی استدلال می کند که برای رسیدن از وابستگی به انکار واقعیت، جهشی اضافی لازم است. به عبارت دیگر، بین وابستگی به ذهن و غیرواقعی بودن، تلازمی وجود ندارد. این وابستگی در بهترین حالت نشان می دهد که واقعیت اجتماعی وابسته به قواعد است، نه اینکه به طور کامل از بین برود یا غیرواقعی باشد. به بیان دقیق تر، میسن نشان می دهد که پادواقع گرایان تعریف واقعیت را به گونه ای محدود می کنند که تنها شامل موجودات مستقل از ذهن می شود، و سپس با توجه به وابستگی ذهنی انواع اجتماعی، آن ها را از دایره واقعیت خارج می کنند. این کار، یک مصادره به مطلوب است. در عوض، اگر واقعیت را به معنای ساختارهای قاعده مندی بدانیم که رفتارها را شکل می دهند، پیش بینی پذیر هستند و آثار علی ملموس دارند، آنگاه وابستگی به ذهن و قواعد اجتماعی نه تنها نافی واقعیت نیست، بلکه شیوهی خاص تحقق این واقعیت هاست. برای نمونه، قواعد بازی شطرنج که کاملاً قراردادی هستند واقعیتی ساختاری می آفرینند که نتیجه بازی را تعیین می کند. به همین ترتیب، وابستگی پول به اعتماد جمعی، همان چیزی است که به آن قدرت اقتصادی می بخشد. بنابراین، وابستگی نهادی را باید نشانه ای از ثبات و تأثیرگذاری انواع اجتماعی دانست، نه دلیلی برای انکار آن ها.

در مورد ابهام نیز می توان میان انواع مختلف آن تفکیک کرد. منظور از انواع مختلف، ابهام در مرزهای انواع اجتماعی مانند پول، ملیت، یا جنسیت است. این گونه انواع اجتماعی به ویژه هنگامی که مرزهایشان به طور دقیق توسط قواعد و نهادها تعریف نمی شوند، دچار ابهام می شوند. ابهام در اینجا، به ویژه در مورد انواع اجتماعی که مرزهای آن ها غالباً به وسیله قواعد، رویه ها و تصمیم های نهادی تعیین می شود، مشکلی اساسی ایجاد نمی کند. به طور خاص، این ابهام بیشتر علیه واقع گرایی طبیعی (Naturalistic realism) است، نه علیه واقع گرایی وجودی (Ontological realism).

منظور از واقع گرایی وجودی این است که می توانیم بگوییم یک نوع اجتماعی "واقعاً وجود دارد" و گزاره های مربوط به آن می توانند صدق یا کذب پذیر باشند. اما این ادعا به تنهایی چیزی درباره مرزهای دقیق یا وابستگی مطلق به ذهن نمی گوید. در مقابل، واقع گرایی طبیعی ادعای قوی تری دارد. این دیدگاه علاوه بر وجود، انتظار دارد مرزهای انواع اجتماعی به طور طبیعی، غیراعتباری، و ذهن ناوابسته و تیز باشند. واقع گرایی طبیعی نیازمند آن است که انواع اجتماعی ویژگی هایی مشابه با انواع طبیعی داشته باشند که در

واقعیت انواع اجتماعی: ... (محمد حسین زارعی و سید علی طاهری خرم آبادی) ۱۳

آن‌ها مرزها روشن و قابل سنجش باشند (Thomasson, 2003, 2019; Khalidi, 2015). در مورد انواع اجتماعی که مرزهایشان غالباً با قواعد و رویه‌ها تثبیت می‌شود، ابهام مرزها در بسیاری از موارد به معنای نداشتن حقیقت یا وجودنداشتن نوع نیست، بلکه بیشتر نشان‌دهنده ویژگی‌های پیچیده و قراردادهای اجتماعی است.

بنابراین، بسیاری از انواع اجتماعی ذاتاً وابسته به نهادها هستند و با مرزبندی‌های حقوقی و اداری تثبیت می‌شوند، بی‌آنکه کارایی علی‌شان از دست برود. در واقع، این مرزهای قراردادی و حقوقی به تثبیت و اعتبار انواع اجتماعی کمک می‌کنند، حتی اگر این مرزها به طور طبیعی و تیز نباشند (Franda, 2021). رویکرد فراهستی‌شناسانه (meta-ontological) نیز هشدار می‌دهد که به جای حذف انواع اجتماعی، گاه باید واژگان یا ملاک‌ها را بازطراحی کرد تا با شواهد و کارکردها بهتر انطباق پیدا کنند (Xhignesse, 2018). در نهایت، از نظر توماسون، معیارهای عمومی واقع‌گرایی درباره انواع اجتماعی مانند درجات استقلال، خط‌پذیری و مرزبندی‌های قابل اتکا می‌توانند به ما کمک کنند تا از مغالطه‌ای که انواع اجتماعی یا به طور طبیعی محض‌اند یا کلاً غیرواقعی هستند، پرهیز کنیم (Thomasson, 2003).

۲.۲ واقع‌گرایی‌های اجتماعی: نهادی، وابسته به پاسخ و ساختار محور

در چهارچوب واقع‌گرایی نهادی، جان سرل (Searle, 2010) استدلال می‌کند که واقعیت‌های اجتماعی از طریق سه مولفه اساسی شکل می‌گیرند: اول، حیث التفاتی جمعی (Collective intentionality) که به قصد و توجه مشترک کنشگران اجتماعی اشاره دارد. دوم، قواعد تأسیسی (Constitutive rules) که از طریق فرمول x در زمینه y به عنوان c شمرده می‌شود، عمل می‌کند. سوم، زبان که به عنوان ابزار اعطای وظایف وضعیتی (Status Functions) به اشیاء و افراد به کار می‌رود. برای مثال، پول از طریق توافق جمعی بر ارزش آن، قانونی که به آن رسمیت می‌دهد و گفتار و نشانه‌های زبانی همچون اسکناس به وجود می‌آید. بنابراین، وابستگی به ذهن و زبان نه تنها واقعیت اجتماعی را نفی نمی‌کند بلکه پیش شرط ضروری آن است. سپس این واقعیت‌های شکل گرفته، در قالب نهادها تثبیت و بازتولید می‌شوند.

واقع‌گرایی وابسته به پاسخ، چنان‌که آسیا پسینسکی (Passinsky, 2020) مطرح کرده، استدلال می‌کند که موجودیت اشیای اجتماعی مانند کشور، پول و مرز به طور بنیادین

وابسته به پذیرش، نگرش‌ها و واکنش‌های جمعی است. این پذیرش لزوماً فردی نیست، بلکه از طریق مراجع صلاحیت‌دار، نهادها و هنجارهای اجتماعی نظام‌مند می‌شود و در قالب توافق‌ها، قوانین و عملکردهای عینی تبلور می‌یابد؛ بنابراین، هرچند اشیای اجتماعی از پیش موجود نیستند و در گرو تعاملات انسانی شکل می‌گیرند، اما این وابستگی به معنای فقدان عینیت نیست؛ زیرا این اشیا به محض شکل‌گیری، دارای آثار عینی، پایدار و قابل‌سنجش در جهان اجتماعی هستند.

برای ارزیابی واقع‌گرایی انواع اجتماعی، می‌توان از سه شاخص کلیدی استفاده کرد که بر اساس نظرات تامسون (Thomasson, 2019) استخراج شده‌اند: استقلال، خطاپذیری و مرزبندی. این شاخص‌ها به ما کمک می‌کنند تا تشخیص دهیم که آیا یک نوع اجتماعی از نظر واقع‌گرایانه قابل‌پذیرش است یا خیر. استقلال به معنای این است که نوع اجتماعی فراتر از سلیقه فردی یا برداشت‌های لحظه‌ای، تثبیت بین‌الذهانی و نهادی دارد. خطاپذیری بدین معناست که احکام مربوط به مصادیق یک نوع اجتماعی مثلاً «این شیء پول است» یا «این گروه، یک قومیت است» باید مبتنی بر معیارهایی باشد که امکان خطا و اصلاح در آنها وجود دارد و مرزبندی به این اشاره دارد که حتی اگر مرزهای انواع اجتماعی به طور دقیق مشخص نباشند، قواعد و معیارهای عملیاتی قابل‌دفاع برای تشخیص عضویت در آن نوع وجود دارد. در ادامه، می‌توان تمایز ریچی بین گروه‌های نوع ۱ و نوع ۲ را بررسی کرد. گروه‌های نوع ۱ به عنوان گروه‌های سازمان‌یافته شناخته می‌شوند که اعضای آن‌ها باهدف خاص و ساختار مشخصی تشکیل می‌شوند. این گروه‌ها معمولاً بر اساس قواعد رسمی و نقش‌های تعریف‌شده عمل می‌کنند و نمونه‌هایی از آن‌ها شامل تیم‌ها، کمیته‌ها و دادگاه‌ها هستند. در مقابل، گروه‌های نوع ۲ بر اساس ویژگی‌های اجتماعی مشخص افراد تشکیل می‌شوند و اعضای آن‌ها با اشتراک در ویژگی‌هایی همچون نژاد، جنسیت، ملیت، یا سن به هم مرتبط می‌شوند. این گروه‌ها به دلیل وابستگی‌شان به ویژگی‌های ذاتی افراد، از جهات بسیاری شبیه به انواع اجتماعی (مثل «پول»، «شهروندی» و غیره) هستند. گروه‌های نوع ۲ در بحث واقع‌گرایی اجتماعی نقشی اساسی دارند، زیرا این ویژگی‌ها و مشخصات اجتماعی که به این گروه‌ها تعلق دارند، می‌توانند در تحلیل‌های اجتماعی و تبیین پدیده‌های اجتماعی بسیار مهم و کاربردی باشند (Ritchie, 2015). تمایز لنگرگذاری (anchoring) و زمینه‌سازی (grounding) در واقع‌گرایی اجتماعی وابسته به نهاد که توسط اپستاین (Epstein, 2013) مطرح شده است، برای درک بهتر فرایند تولید و تثبیت انواع اجتماعی بسیار مفید است.

واقعیت انواع اجتماعی: ... (محمد حسین زارعی و سید علی طاهری خرم آبادی) ۱۵

لنگرگذاری به قواعد و رویه‌ها و پذیرش‌های جمعی اشاره دارد که وضعیت و اعتبار یک نوع اجتماعی را تثبیت می‌کند. به طور مثال، پول به عنوان یک نوع اجتماعی از طریق قواعد قانونی و پذیرش جمعی در مبادلات اقتصادی تثبیت می‌شود. درحالی‌که زمینه‌سازی به شواهد عینی و حقایق زیربنایی اشاره دارد که صدق گزاره‌های اجتماعی را می‌سازند؛ مانند اسکناس یا سکه که به عنوان شواهد عینی برای تأسیس مفهوم «پول» استفاده می‌شوند.

این سه مؤلفه، یعنی قواعد تأسیسی، وابستگی به پاسخ‌های عینیت‌پذیر و تمایز میان لنگرگذاری و زمینه‌سازی، با هم تصویری روشن‌تر از واقع‌گرایی اجتماعی وابسته به نهاد به دست می‌دهند. به عبارت دیگر، واقعیت‌های اجتماعی هم از طریق قواعد اجتماعی تثبیت می‌شوند و هم به شواهد عینی متکی هستند، و این دو عامل در کنار هم یک نوع واقعیت اجتماعی پایدار ایجاد می‌کنند که می‌تواند به طور مستمر بازتولید و اعتبارسنجی شود (Mason, 2016; Passinsky, 2020; Epstein, 2013).

۳. واقع‌گرایی تشکیکی و معیارهای چهارگانه

واقع‌گرایی تشکیکی به این مفهوم اشاره دارد که انواع اجتماعی می‌توانند درجات مختلفی از واقعیت را داشته باشند. این دیدگاه به جای پذیرش یک حقیقت ثابت و غیرقابل تغییر برای انواع اجتماعی، به این می‌پردازد که آن‌ها ممکن است با شدت‌های متفاوت در جوامع مختلف و در شرایط مختلف تحقق یابند. طبق صورت‌بندی گام قبلی، چهار معیار عملیاتی برای واقعی بودن یک نوع اجتماعی به دست آورده‌ایم. معیارهایی که در این گام صورت‌بندی و در گام سوم آزمون می‌شوند:

۱.۳ نقش تبیینی/پیش‌بینی

اولین معیار نقش تبیینی و پیش‌بینی است. طبق این معیار، یک نوع اجتماعی زمانی «واقعی» محسوب می‌شود که حذف آن باعث کاهش قدرت تبیینی یا پیش‌بینی در علوم اجتماعی شود. به عبارت دیگر، اگر نوع اجتماعی مانند «پول» یا «شهروندی» حذف شود، تبیین و پیش‌بینی پدیده‌های مربوط به آن با مشکل روبه‌رو می‌شود. این معیار به ما کمک می‌کند تا بررسی کنیم که آیا حذف یک نوع اجتماعی از مدل‌های تئوریک باعث کاهش قابلیت تحلیل داده‌ها یا پیش‌بینی پیامدها می‌شود یا خیر. برای بررسی این معیار، باید به این پرسش‌ها پاسخ دهیم: آیا حذف نوع اجتماعی باعث کاهش کارایی مدل‌ها و نظریه‌های

موجود می‌شود؟ آیا ورود این نوع اجتماعی، تبیین یا پیش‌بینی را بهبود می‌بخشد؟ آیا می‌توانیم بدون این نوع، همان کارکردها را از طریق جایگزین‌های زبانی بدون تعهد به آن‌ها حفظ کنیم؟ به‌عنوان مثال، اگر مفاهیم مانند «پول» یا «شهروندی» حذف شوند، تحلیل‌های اقتصادی یا مطالعات مهاجرت با مشکلات اساسی روبه‌رو خواهند شد؛ بنابراین، برای ارزیابی اینکه یک نوع اجتماعی واقعی است یا نه باید بررسی کنیم که آیا آن نوع می‌تواند نقش تبیینی خاصی ایفا کند یا خیر.

۲.۳ ثبات بین‌الاذهانی/نهادی

معیار دوم ثبات بین‌الاذهانی یا نهادی است. یک نوع اجتماعی باید بتواند به طور پایدار توسط افراد مختلف در زمان‌ها و مکان‌های مختلف شناسایی شود. این معیار نشان می‌دهد که یک نوع اجتماعی تا چه حد از نظر تاریخی و سازمانی تثبیت شده است. به‌عنوان مثال، «پول» به‌واسطه قوانین و قواعد دولتی و اجتماعی تثبیت می‌شود و مردم در جوامع مختلف آن را به‌عنوان یک نوع اجتماعی معتبر می‌شناسند. اگر یک نوع اجتماعی از این نظر ثابت باشد، می‌توان گفت که این نوع واقعیت اجتماعی محکمی دارد. برای بررسی این معیار، چهار پیش‌شرط مهم باید برآورده شوند: وجود شواهد دوام تاریخی یا سازمانی، یعنی نوع اجتماعی باید در طول زمان و در میان افراد مختلف ثابت بماند؛ گستره شناسایی بین کنشگران ناهم‌زمینه، یعنی نوع اجتماعی باید توسط افراد مختلف در مناطق جغرافیایی و زمینه‌های اجتماعی گوناگون به طور مشابه شناسایی و پذیرفته شود؛ پشتوانه حقوقی، اداری یا عرفی، یعنی باید قواعد، قوانین، یا عرف‌هایی وجود داشته باشند که وضعیت آن نوع را به طور رسمی تأسیس و تثبیت کنند؛ توان بقا با تعویض افراد، به این معنا که نوع اجتماعی باید بتواند با تغییر اعضا یا افراد نیز حفظ شود، مثلاً تیم‌های ورزشی با تغییر اعضای خود همچنان هویت خود را حفظ می‌کنند. این معیار به‌ویژه در موقعیت‌هایی مانند «شهروندی» اهمیت دارد، زیرا تابعیت و هویت ملی به طور پیوسته از طریق نهادهای دولتی و قانونی تثبیت می‌شود. در اینجا، ابهام مرزهای برخی انواع اجتماعی نباید باعث تردید در «واقعیت» آن‌ها شود، بلکه نشان می‌دهد که این انواع از طریق سازوکارهای نهادی به طور مستمر بازتولید می‌شوند. منظور از بازتولید این است که انواع اجتماعی به‌واسطه قواعد، نهادها و فرایندهای اجتماعی به طور پیوسته و مداوم در سطح اجتماعی و سازمانی ایجاد و تثبیت می‌شوند. به عبارت دیگر، انواع اجتماعی مانند پول، شهروندی یا ملیت به طور دائم توسط

واقعیت انواع اجتماعی: ... (محمد حسین زارعی و سید علی طاهری خرم آبادی) ۱۷

نهادها، قوانین، و رویه‌های جمعی تجدید می‌شوند و هر بار که این نهادها و قوانین اعمال می‌شوند، نوع اجتماعی مربوطه به طور مجدد به‌عنوان یک واقعیت اجتماعی در نظر گرفته می‌شود. برای مثال، پول نه تنها از طریق وجود اسکناس‌ها، بلکه از طریق فرایندهای قانونی و اجتماعی که در هر تعامل اقتصادی تکرار می‌شوند، بازتولید می‌شود.

۳.۳ کفایت ساختاری

سومین معیار کفایت ساختاری است که به بررسی سازوکارهایی می‌پردازد که به وسیله آن‌ها انواع اجتماعی تثبیت می‌شوند. این معیار به فرایندهای لنگرگذاری و زمینه‌سازی اشاره دارد. لنگرگذاری به قواعد و پذیرش‌های جمعی اشاره دارد که نوع اجتماعی را تأسیس می‌کنند، درحالی‌که زمینه‌سازی به شواهد عینی مانند اسناد و وقایع اشاره دارد که صدق یک نوع اجتماعی را تضمین می‌کنند. لنگرگذاری می‌تواند شامل قوانین، آیین‌نامه‌ها، استانداردهای حرفه‌ای، قراردادهای معتبر و یا حتی عرف‌های تثبیت‌شده باشد. از طرفی زمینه‌سازها می‌توانند شامل اشیاء، اسناد و وقایع عینی باشند. وقایع عینی یعنی مصادیقی همچون پول و کارت عضویت؛ بنابراین برای اینکه هر نوعی بتواند واقعیت پیدا کند، باید به قواعد معتبر اتصال پیدا کند و در نهایت با حقایق عینی زمینه‌سازی شود. برای مثال، در ابتدا با مثال پول بحث را شروع می‌کنیم. برای اینکه یک اسکناس بتواند ارزش ۱۰ دلاری باشد، اولاً باید قوانینی وجود داشته باشد که به آن اعتبار می‌بخشد. برای مثال در زمینه پول، قوانین بانک مرکزی چنین نقشی را ایفا می‌کنند. ثانیاً باید یک واقعیت عینی وجود داشته باشد که مابازای آن نوع خاص محسوب شود. در این مثال، خود برگه اسکناس که شامل مشخصات امنیتی و شماره سریال خاص است، واقعیت عینی آن محسوب می‌شود. در مورد مثال شهروندی، اولاً باید یک قانون خاص تابعیت یا حتی یک تصمیم اداری مشخص اعتبار آن را تأمین کند و ثانیاً نیاز به یک سند یا واقعیت عینی است که بتوان از آن حق شهروندی را تشخیص داد. برای مثال ثبت در سامانه دولتی یا گواهی خاصی که برای فردا صادر می‌شود، دو نمونه خاص از زمینه‌سازان این نوع خاص هستند؛ بنابراین هر چقدر لنگرهای نوع معتبرتر باشند و زمینه‌سازان آن واضح‌تر و عینی‌تر باشند، آن نوع خاص، واقعیت قدرتمندتری دارد.

۴.۳ طبیعی‌گرایی روشی و سازگاری با وابستگی به پاسخ

آخرین معیار طبیعی‌گرایی روشی و سازگاری با وابستگی به پاسخ است. این معیار به این نکته اشاره دارد که انواع اجتماعی باید به گونه‌ای تعریف شوند که بتوان آن‌ها را با روش‌های تجربی و قابل‌سنجش ارزیابی کرد. اگر نوع اجتماعی به واکنش‌ها یا قضاوت‌های جمعی وابسته است، باید این وابستگی به گونه‌ای باشد که با عینیت‌پذیری سازگار باشد. مقصود از «سنجش‌پذیری» صرفاً عددسازی نیست؛ برای هر نوع اجتماعی باید شاخص‌ها و رویه‌های عمومی تعریف شود تا هم فرضیه‌ها آزمون‌پذیر باشند و هم نتایج خطاپذیر و قابل‌بازبینی. این معیار همچنین به‌ویژه در علوم اجتماعی مفید است، زیرا می‌توان از آن برای تعریف عملیاتی انواع اجتماعی استفاده کرد و این اطمینان حاصل می‌شود که آن‌ها نه تنها از نظر نظری بلکه از نظر تجربی هم قابل‌بررسی و ارزیابی هستند. برای مثال، در مورد «پول» قانون پول رایج و مقررات بانکی نقش لنگر دارند و اسکناس، سکه و رکوردهای الکترونیک نقش زمینه‌ساز؛ در مورد «شهروندی» نیز قواعد تابعیت لنگرند و ثبت‌های دولتی زمینه‌ساز. در موارد پاسخ وابسته نیز، اگر الگوهای قضاوت و هنجار به رویه‌های شفاف، پایا و قابل‌بازتولید تبدیل شوند، آنگاه وابستگی به پاسخ عینی‌پذیر و نظام‌مند خواهد بود و با واقع‌گرایی تعارضی نخواهد داشت؛ زیرا سنجش‌ها عمومی‌اند، امکان بررسی بیناذهنی دارند و در صورت ناهماهنگی قابل‌بازتنظیم‌اند.

این چهار معیار، چارچوبی تشکیکی برای واقع‌گرایی اجتماعی می‌سازند: هر نوع اجتماعی را می‌توان بر حسب قوت/ضعف در این چهار محور ارزیابی کرد. نتیجه این است که به‌جای داوری مطلق درباره‌ی واقعی بودن، از واقع‌گرایی تشکیکی می‌توانیم استفاده کنیم: این یعنی هر نوع اجتماعی را بر حسب قوت یا ضعف در چهار محور ارزیابی می‌کنیم: نقش تبیینی، ثبات نهادی، کفایت ساختاری (لنگرگذاری/زمینه‌سازی)، و طبیعی‌گرایی روشمند سازگار با وابستگی به پاسخ. این رویکرد هم با ایده‌ی تقدم توصیف بر تبیین سازگار است و هم بافهم تکثرگرایانه از واقع‌گرایی درباره‌ی انواع انسانی (Koslicki & Massin, 2023; Thomasson, 2003). منظور از تقدم توصیف بر تبیین این است که ابتدا باید پدیده‌ها و مفاهیم اجتماعی را به طور دقیق و بی‌طرفانه توصیف کرد و سپس به مرحله‌ی تبیین و توضیح علت‌ها و روابط بین آن‌ها پرداخت. در این فرایند، تحلیل دقیق و توصیفی به ما کمک می‌کند تا از پیش‌داوری‌های تبیینی اجتناب کنیم و تصویر واضح‌تری از واقعیت اجتماعی به دست آوریم. در همین راستا، فهم تکثرگرایانه از واقع‌گرایی به این معناست که واقعیت‌های

اجتماعی می‌توانند در قالب انواع مختلفی از پدیده‌ها و ویژگی‌ها وجود داشته باشند، بدون اینکه نیاز به یک تعریف ثابت و جهانی از همه انواع اجتماعی داشته باشیم. این دیدگاه به ما این امکان را می‌دهد که واقعیت‌های اجتماعی را از منظرهای مختلف و باتوجه‌به ویژگی‌های خاص هر نوع انسانی درک کنیم، بدون اینکه همه آن‌ها را به یک قالب واحد و یکسان بگنجانیم. این دو ایده با هم ترکیب می‌شوند تا به درک جامع‌تری از انواع انسانی و پدیده‌های اجتماعی کمک کنند. بدین ترتیب، وابستگی نهادی به ذهن، صورت واقعیت را توضیح می‌دهد، نه نفی آن را (Mason, 2016). مراد ما از وابستگی نهادی به ذهن این نیست که انواع اجتماعی صرفاً ساخته‌ی سلیقه‌ی افرادند، بلکه این است که صورت واقعیت آن‌ها نهادی است: قواعد و پذیرش‌های جمعی (آنگرها) وضعیت نوعی را نصب می‌کنند و اسناد و وقایع عینی (زمینه‌سازها) صدق دعاوی مربوط را پشتیبانی می‌کنند. از این‌رو، ذهن وابستگی نحوه‌ی بودن را توضیح می‌دهد، نه نفی بودن؛ این واقعیت‌ها بین‌الذهانی، ثبت پذیر و خطاپذیرند و در تبیین و پیش‌بینی نقش دارند حتی اگر مرزهایشان مبهم و نه کاملاً طبیعی باشد.

۵.۳ حل چالش واقعی بودن انواع

یک پرسش بنیادین این است: اگر واقعیت انواع اجتماعی به پذیرش جمعی وابسته است، چگونه می‌توان ادعا کرد که این واقعیت، عینی است و قابلیت ارزیابی عینی دارد؟ به بیان دیگر، چگونه می‌توان از ذهنی بودن منشأ به عینی بودن اثر گذر کرد؟ چارچوب پیشنهادی دقیقاً پاسخی عملیاتی به این چالش ارائه می‌دهد. معیارها این گذر را از دو مسیر ممکن می‌سازند: ۱. مسیر بیرونی (عینیت‌بخشی): معیارهای نقش تبیینی - پیش‌بینی و طبیعی‌گرایی روشی، واقعیت نوع اجتماعی را نه از منبع آن که از پیامدها و آثارش در جهان ارزیابی می‌کنند. یک نوع اجتماعی، فارغ از منشأ ذهنی‌اش، زمانی واقعی است که تأثیر علی مستقل، قابل اندازه‌گیری و آزمون‌پذیر بر رفتارها، نهادها و روابط اجتماعی بگذارد. برای مثال پول صرف‌نظر از اینکه مفهومی قراردادی است به‌واسطه تأثیرش بر تورم، مبادله و رفاه، واقعی است. ۲. مسیر درونی (نهادسازی): معیارهای ثبات بین‌الذهانی - نهادی و کفایت ساختاری، وابستگی ذهنی اولیه را از حالت سلیقه فردی و ناپایدار خارج کرده و آن را به یک امر بین‌الذهانی تثبیت‌شده در قالب نهادها و قواعد تبدیل می‌کنند. این فرایند «عینیت یافتن از طریق نهادسازی» است. ذهنیت جمعی ابتدایی، با عبور از قواعد تأسیسی، اسناد رسمی و

رویه‌های تکرارشونده، سخت‌افزار اجتماعی پیدا می‌کند؛ بنابراین، این چهار معیار در ترکیب با یکدیگر، چالش را نه با انکار یکی از طرفین (ذهنی بودن یا عینی بودن) که با نشان دادن سازوکار تبدیل اولی به دومی حل می‌کنند. واقع‌گرایی تشکیکی ادعا نمی‌کند که انواع اجتماعی مستقل از ذهن هستند، بلکه نشان می‌دهد که وابستگی ذهنی نهادی شده و دارای اثر تجربی، خود شکلی از واقعیت است و این واقعیت را می‌توان درجه‌بندی و سنجش کرد.

۴. کاربست چارچوب چهار معیار

در این بخش چارچوب گام قبلی یعنی نقش تبیینی، ثبات بین‌الذهانی یا نهادی، کفایت ساختاری (لنگرگذاری و زمینه‌سازی) و طبیعی‌گرایی روشی سازگار با وابستگی به پاسخ را روی سه نوع اجتماعی به کار می‌بریم: پول (نوع نهادی کلاسیک)، یک گروه نوع ۲ (به معنای ریچی: همان گروه‌های مبتنی بر ویژگی) و دولت. انتخاب این سه نمونه هدفمند است: اولی و سومی نمونه‌های تثبیت‌شده نهادی با قواعد روشن هستند و دومی نمونه‌ی وابسته به برجسب‌گذاری یا هنجارها که چالش وابستگی به ذهن را برجسته می‌کند (Ritchie, 2015; Searle, 1995).

۱.۴ موردکاوی اول: پول به مثابه نوع نهادی

بدون مفهوم پول، بخش بزرگی از تبیین‌های اقتصادی و علوم اجتماعی ناقص می‌شوند: مواردی همچون رفتار مبادله تا تورم، نرخ بهره، اعتماد و سیاست‌های پولی. حذف چنین نوعی هزینه تبیینی و پیش‌بینی آشکار دارد. در این راستا، معیار نقش تبیینی یا پیش‌بینی به ما کمک می‌کند تا بررسی کنیم که حذف پول از ادبیات اقتصادی باعث کاهش قدرت تبیین و پیش‌بینی نخواهد شد. پول در گستره‌ی زمانی - مکانی وسیع پایدار است و پشته‌ای حقوقی و اداری دارد (قانون پول رایج، مقررات بانک مرکزی) و از همین رو، معیار ثبات بین‌الذهانی یا نهادی را می‌توان در اینجا مشاهده کرد؛ زیرا شناسایی آن بین‌عاملان ناهم‌زمینه همگراست. این یعنی اینکه پول به‌عنوان یک نوع اجتماعی، بین افراد مختلف و در وضعیت‌های مختلف (ناهم‌زمینه) شناسایی و پذیرفته می‌شود. این همگرایی به این معناست که همه افراد صرف‌نظر از پیش‌زمینه، موقعیت یا تخصص‌های مختلفشان، در نهایت پول را به‌عنوان چیزی معتبر می‌شناسند. به عبارت دیگر، در سراسر جهان و در شرایط

مختلف، مردم درک مشابهی از پول دارند؛ برای مثال، همه افراد متوجه می‌شوند که اسکناس‌ها یا ارزهای دیجیتال دارای ارزش معین‌اند، صرف‌نظر از اینکه از چه کشوری باشند یا چه شغل و موقعیتی داشته باشند. این ویژگی‌ها به‌ویژه در چارچوب معیار کفایت ساختاری که شامل لنگرگذاری و زمینه‌سازی است، قابل توضیح است. لنگرهای آن شامل قانون پول رایج، آیین‌نامه‌های بانک مرکزی و عرف مبادله هستند. از طرف دیگر، زمینه‌سازان آن شامل اسکناس یا سکه با مشخصات امنیتی و شماره‌سریال هستند. این تفکیک نشان می‌دهد قواعد یا پذیرش‌های جمعی به نوع پول اعتبار می‌دهند، و حقایق عینی صدق گزاره‌های مربوط به آن را می‌سازند. در نهایت، معیار طبیعی‌گرایی روشی و وابستگی به پاسخ این نکته را روشن می‌کند که مؤلفه‌هایی مانند اعتماد به وابسته به پاسخ‌اند، اما سنجش‌پذیر و اثرگذار نیز هستند. برای مثال می‌توان به داده‌های تراکنشی و سرعت گردش اشاره کرد؛ بنابراین می‌توان گفت که وابستگی به پاسخ با عینیت یا واقع‌گرایی ناسازگار نیست. نتیجه‌ی موردکاوی اول این است که پول یک نوع اجتماعی نهادی لنگرگذاری شده است که هم‌زمان نقش تبیینی نیرومند، ثبات نهادی و ساختاری روشن دارد؛ وابستگی‌اش به قواعد و پذیرش جمعی صورت واقعیت آن است، نه دلیلی بر غیرواقعی بودن.

۲.۴ موردکاوی دوم: «گروه نوع ۲» (ویژگی محور)

مفهوم گروه نوع ۲ نزد ریچی به گروه‌هایی اشاره دارد که عضویت در آن‌ها با اشتراک یک ویژگی اجتماعی تعیین می‌شود، مانند فارغ‌التحصیلان یک سال، ساکنان یک محدوده اداری یا ملی‌گرایان. این سنخ اغلب با انواع اجتماعی همپوشانی دارد. این گروه‌ها در تبیین پدیده‌هایی مانند دسترسی نهادی، رفتار شبکه‌ای، و پیامدهای سیاست عمومی کارآمدند؛ بنابراین حذفشان به کاهش قدرت تبیینی می‌انجامد. به‌عنوان مثال، در دسترسی نهادی، تمایز مقیم دائم/مقیم موقت یا شهروند/غیر شهروند توضیح می‌دهد چرا گروهی به خدمات بانکی یا بیمه دسترسی دارد و گروهی نه. اگر این دسته حذف شود، تفاوت‌های مشاهده‌شده بی‌تبیین می‌ماند و پیش‌بینی نابرابری در دسترسی ممکن نیست. در رفتار شبکه‌ای، دسته‌های «دانشجویان خوابگاهی»، «کارکنان یک کارخانه» یا «اعضای یک انجمن» الگوی انتشار اطلاعات و نوآوری را توضیح می‌دهند؛ اگر این دسته‌بندی‌ها را کنار بگذاریم، مدل انتشار (مثلاً سرعت و کانون‌های انتشار) قدرت پیش‌بینی خود را از دست می‌دهد. در

پیامدهای سیاست عمومی نیز، دسته‌های «دهک‌های درآمدی» یا «خانوار دارای فرزند/بدون فرزند» برای برآورد اثر یارانه، مالیات یا سیاست مسکن ضروری‌اند؛ حذف آن‌ها باعث خطای جدی در پیش‌بینی بودجه و پیامدها می‌شود.

در این مورد، معیار ثبات بین‌الذهانی یا نهادی بسته به مورد، از کم تا زیاد متغیر است. اگر پشتوانه حقوقی و اداری روشن داشته باشد (برای مثال ثبت سند، کارت عضویت، حدود اداری)، پایدار و قابل بازتولید است؛ اما اگر صرفاً مد و ترویج موقت باشد، ثبات ضعیف است. معیار کفایت ساختاری یا لنگرگذاری و زمینه‌سازی به ما کمک می‌کند تا بررسی کنیم که انواع اجتماعی از طریق قواعد معتبر و شواهد عینی تثبیت می‌شوند. لنگرهای آن‌ها می‌تواند اساس‌نامه انجمن، آیین‌نامه یا حتی حدود اداری باشد. زمینه‌سازان آن‌ها نیز مواردی همچون اسناد رسمی، نشانه‌های هویتی معتبر و یا اطلاعات سامانه‌ای می‌تواند باشد. در نتیجه، ادعاهای نوعی مثلاً علی‌عضو انجمن X است، به قواعد معتبر متصل و با اسناد زمینه‌سازی می‌شوند. در نهایت، طبیعی‌گرایی روشی و وابستگی به پاسخ شدت و دامنه‌ی این دسته‌ها را با داده‌های اداری، پیمایش و شبکه‌های اجتماعی سنجش‌پذیر می‌کند؛ البته برخی ویژگی‌هایشان وابسته به پاسخ‌اند، اما همین پاسخ وابستگی نظام‌مند است و اثر علی دارد. می‌توان به مثال «شهرت یک برند» اشاره کرد: شهرت به قضاوت و واکنش مصرف‌کنندگان وابسته است، اما می‌شود آن را عملیاتی و سنجش‌پذیر کرد؛ مثلاً با امتیازهای ستاره‌ای و نظرسنجی‌های استاندارد، تحلیل احساسات شبکه‌های اجتماعی، نرخ بازگشت مشتری، و سهم بازار آن را سنجش‌پذیر کرد. تغییر این شاخص‌ها معمولاً پیامدهای علی متناظری دارد. مثلاً شهرت بالاتر می‌تواند به معنای تمایل به پرداخت بیشتر و فروش بالاتر باشد. پس هرچند ویژگی به پاسخ‌های جمعی وابسته است، این وابستگی نظام‌مند و قابل اندازه‌گیری است و دقیقاً همان چیزی است که طبیعی‌گرایی روشی طلب می‌کند.

نتیجه موردکاوی دوم این است که بسیاری از گروه‌های نوع ۲، وقتی قواعد، اسناد روشن و آثار تبیینی قابل سنجش دارند، به‌منزله‌ی انواع اجتماعی واقعی ارزیابی می‌شوند؛ هرچا ثبات نهادی‌شان کم باشد یا ساختارشان مبهم باشد، درجه واقعیت داشتن آن‌ها پایین‌تر است.

۳.۴ موردکاوی سوم: دولت به مثابه نوع اجتماعی

دولت را می‌توان هم‌زمان به‌عنوان یک گروه اجتماعی سازمان‌یافته با ساختار نقش‌ها و دفاتر (گروه‌های نوع ۱) و یک نوع نهادی درک کرد که با قواعد و رویه‌های حقوقی و بین‌المللی تثبیت می‌شود. این دو سطح یعنی کارگزاری جمعی سازمان‌یافته و وضعیت یا منزلت نهادی اغلب همپوشان‌اند و درک واقع‌گرایانه از دولت را تقویت می‌کنند. در واقع، دولت به‌عنوان یک گروه اجتماعی، به‌طور مستقیم از افراد و گروه‌هایی تشکیل می‌شود که در آن نقش‌های خاصی دارند و مسئولیت‌های خاصی را بر عهده دارند، مانند وزرا، مقامات اجرایی و مقامات دولتی. این گروه اجتماعی، با قوانین و نقش‌های تعریف‌شده‌ای که در دولت وجود دارد، فعالیت می‌کند. از سوی دیگر، دولت به‌عنوان یک نوع اجتماعی نهادی با قواعد و مقرراتی همچون قوانین اساسی، قراردادهای بین‌المللی و رویه‌های اجرایی تثبیت می‌شود که هرکدام نقش مشخصی در هویت و مشروعیت آن دارند. این هم‌پوشانی بین گروه‌های اجتماعی و نوع اجتماعی نهادی به تقویت درک واقع‌گرایانه از دولت کمک می‌کند.

بدون مفهوم دولت، قدرت تبیینی سیاست، اقتصاد نهادی و جامعه‌شناسی به‌شدت تضعیف می‌شود: از توضیح استخراج مالیات و ظرفیت بوروکراتیک تا پیش‌بینی پیامدهای سیاست عمومی، امنیت و رفاه. «دولت» یک متغیر و دسته‌بندی ناگزیر است. برای مثال، اگر دولت را از تحلیل‌های اجتماعی حذف کنیم، نمی‌توانیم به‌طور دقیق توزیع منابع عمومی، سیاست‌های رفاهی یا نظارت‌های اقتصادی را تبیین کنیم. در چارچوب واقع‌گرایی اجتماعی، این ناگزیری یک نشانه مثبت برای «واقع‌بودن» نوع است. دولت‌ها معمولاً پایداری نهادی بلندمدتی دارند: تغییر حکومت‌ها یا کارگزاران لزوماً هویت دولت را تغییر نمی‌دهد؛ قواعد اساسی، دفاتر اداری و استمرار حقوقی، شناسایی بین‌الذهانی دولت را ممکن می‌سازد. به عبارت دیگر، تغییر افراد در موقعیت‌های دولتی (مثلاً رئیس‌جمهور یا وزیر) تغییر در هویت دولت ایجاد نمی‌کند، زیرا قواعد و سازوکارهای نهادی آن به‌طور مداوم ثابت می‌ماند. درست است که مرزها و بعضی ویژگی‌ها می‌توانند دستخوش تغییر یا ابهام شوند، اما این امر بیش از آن که علیه واقع‌گرایی وجودی باشد، علیه «واقع‌گرایی مرزهای طبیعی» است؛ در دولت‌ها حتی حدود و مرزهای مبهم نیز نقشی اساسی دارند. به‌طور مثال، مرزهای کشوری ممکن است با تغییرات سیاسی مواجه شوند، اما این تغییرات به‌خودی‌خود نمی‌توانند به معنای عدم وجود دولت یا هویت دولتی باشند. همچنین

قراردادها و عرف، از قانون اساسی تا آداب شناسایی بین‌المللی جزء سازنده‌ی این ثبات‌اند. این ثبات به‌ویژه از طریق قواعد و رویه‌های اجرایی تثبیت می‌شود که دولت را در موقعیت‌های مختلف شناسایی و به رسمیت می‌شناسد.

در مورد لنگرگذاری و زمینه‌سازی، لنگرهای آن می‌تواند همان قواعد تأسیسی و رویه‌های حقوق عمومی، تشریفات و اعمال شناسایی داخلی و خارجی، و کنش‌های هنجاری‌ای باشد که می‌گویند X در زمینه C، دولت Y محسوب می‌شود. به عبارت دیگر، تشریفات اداری و روابط بین‌المللی به دولت‌ها هویت می‌دهند و آن‌ها را از دیگر گروه‌ها متمایز می‌کنند. زمینه‌سازان آن‌ها نیز شامل حقایق عینی زیربنایی همچون کنترل اداری یا قلمرو، دستگاه مالیاتی و ثبت‌ها، زنجیره‌ی فرمان نظامی و اجرایی، مصوبات رسمی، نقشه‌ها و پایگاه‌های داده‌ی سرزمینی و جمعیتی هستند. برای مثال، در بررسی قدرت مالیاتی دولت، اطلاعات مربوط به سیستم‌های ثبت‌نام مالیاتی و پرونده‌های مالی افراد به‌عنوان زمینه‌سازهای این نوع اجتماعی عمل می‌کنند. تمایز اپستاین روشن می‌کند که قواعد و رویه‌ها وضعیت دولت بودن را لنگر می‌اندازند، اما صدق دعاوی معین مثلاً دولت X مالیات این منطقه را اخذ می‌کند به زمینه‌سازی‌های عینی متکی است.

دولت به‌خوبی عملیاتی و سنجش‌پذیر است: شاخص‌های ظرفیت دولت همچون توان استخراج مالیات، کیفیت بوروکراسی، ابزار قهریه مشروع، کیفیت حاکمیت برای آزمون تجربی به کار می‌روند. این شاخص‌ها امکان اندازه‌گیری دقیق و ارزیابی کارایی دولت را فراهم می‌کنند. پاره‌ای از ویژگی‌های دولت مانند مشروعیت یا شناسایی بین‌المللی وابسته به پاسخ‌اند، یعنی وابسته‌اند به قضاوت‌ها و هنجارها، اما این پاسخ وابستگی نظام‌مند و قابل سنجش است. در واقع می‌توان آن‌ها را با پیمایش‌های اعتماد، رفتار تبعیت، اعمال شناسایی و منع شناسایی سنجید؛ بنابراین وابستگی به پاسخ این نوع، با واقع‌گرایی ناسازگار نیست. مثلاً، میزان اعتماد مردم به دولت و میزان تبعیت از قوانین دولتی می‌تواند به طور تجربی و قابل سنجش با استفاده از پیمایش‌ها و داده‌های اجتماعی بررسی شود.

تقدم توصیف در اینجا به ما کمک می‌کند که قبل از نظریه‌پردازی کلان، صورت‌بندی دقیق سنجه‌ها و سازه‌ها را انجام دهیم. البته در مورد برخی از مصداق‌های این نوع، ابهام مرزها وجود دارد و برای همین چنین مصادیقی نیازمند بازنگری مفهومی هستند. مواردی همچون دولت‌های مورد مناقشه، دولت‌های شکننده، یا موارد جدایی‌طلبی نشان می‌دهند که آستانه‌های دولت بودن می‌تواند نیازمند بازطراحی مفهومی و معیاری باشد؛ باید دقت کرد

این امر دعوت به بازنگری فرا هستی‌شناسانه است، نه حذف‌گرایی. در چنین مواردی، واقع‌گرایی تشکیکی ابزار بهتری برای داوری است. برای دولت‌های تثبیت‌شده می‌توان گفت آن‌ها واقعیت‌های قوی این نوع هستند؛ اما برای دولت‌های شکننده یا مورد مناقشه می‌توان گفت که واقعیت‌های میانه‌اند که امکان افول و ارتقا نیز دارند. دولت نمونه‌ی روشن یک نوع اجتماعی نهادی لنگرگذاری شده است که هم‌زمان یک گروه سازمان‌یافته نیز هست. وابستگی‌اش به قواعد و شناسایی، صورت تثبیت اجتماعی واقعیت را نشان می‌دهد، نه نفی واقعیت را؛ تمایز لنگرگذاری/زمینه‌سازی و سنجش‌پذیری تجربه‌ای، دفاع از واقع‌گرایی اجتماعی تشکیکی درباره‌ی دولت را تقویت می‌کند.

کاربست چارچوب روی سه مصداق نشان داد واقع‌گرایی اجتماعی تشکیکی قابل دفاع است: در پول و دولت، هر چهار معیار در سطح قوی احراز می‌شود؛ در «گروه نوع ۲»، درجه واقع‌گرایی بسته به پشتوانه‌ی نهادی/اسنادی و سنجش‌پذیری ویژگی متفاوت است، اما در بسیاری موارد به سطح «واقعی میانه تا قوی» می‌رسد. نتیجه‌ی این گام این است که ذهن وابستگی و قراردادگرایی، صورت تثبیت اجتماعی واقعیت را توضیح می‌دهد، نه نفی آن را؛ داوری درباره‌ی واقعی کردن باید سازوکار محور و تشکیکی باشد.

۵. پاسخی به نقدهای احتمالی

اولین اعتراض که آن را اعتراض هنجاری - سیاسی می‌توان نامید بیان می‌کند که دسته‌بندی‌های اجتماعی آغشته به ارزش‌اند؛ پس عینیت ندارند. در واقع چون انواع اجتماعی اغلب با ارزش‌ها، قدرت و هنجارها درهم‌تنیده‌اند، نمی‌توان آن‌ها را موضوع واقع‌گرایی دانست. پاسخ ما دو سطح دارد: اولاً تفکیک میان توصیف و تبیین: طبق این تفکیک، کار توصیفی دقیق، بدون پیش‌فرض‌های تبیینی، می‌تواند محتوای ساختاری و واژگانی پدیده را روشن کند و سپس به سطح تبیین گذر کند. در واقع، هدف از این رویکرد، انجام یک تحلیل دقیق و بی‌طرفانه از پدیده‌های اجتماعی است، بدون آنکه از ابتدا به دنبال توضیحات و تبیین‌های خاص باشیم. این کار توصیفی به ما کمک می‌کند تا ساختار و زبان (واژگان) به‌کاررفته در پدیده‌های اجتماعی را دقیق‌تر درک کنیم، به‌ویژه آن جنبه‌هایی که شاید در تحلیل‌های تبیینی از دیدگاه‌های خاص پنهان مانده باشند. پس از این مرحله، می‌توان وارد مرحله‌ی تبیینی شد، جایی که تلاش می‌کنیم ارتباطات و علت‌های پنهان این پدیده‌ها را توضیح دهیم. این همان پروژه‌ی هستی‌شناسی اجتماعی توصیفی است

که در آن ابتدا می‌کوشیم جهان اجتماعی را به طور دقیق و بدون پیش‌فرض‌های تبیینی (که معمولاً به واسطه پیش‌داوری‌های هنجاری شکل می‌گیرند) توصیف کنیم. در این رویکرد، ما از تحلیل‌های ذهنی و پیش‌داوری‌های فرهنگی یا اجتماعی اجتناب می‌کنیم تا به فهمی تقریباً خالص از ساختار و ویژگی‌های اجتماعی دست یابیم. این کار، از پیش‌داوری هنجاری که ممکن است بر تحلیل‌های اجتماعی تأثیر بگذارد، جلوگیری می‌کند و در نهایت، می‌توانیم به سطح‌های عمیق‌تر تبیین و فهم علت‌های اجتماعی برسیم (Koslicki & Massin, 2023).

ثانیاً با استفاده از طبیعی‌گرایی روشی، اتصال روش‌مند به سنجه‌ها و داده‌های علوم اجتماعی اتفاق می‌افتد که اجازه می‌دهد حتی ویژگی‌های ارزش بار به‌قدر کفایت سنجش‌پذیر و بین‌الذهانی شوند (Sarkia & Kaidesoja, 2023; Guala & Hindriks, 2023). به عبارت دیگر، این رویکرد به ما امکان می‌دهد که مفاهیم و ویژگی‌هایی که ممکن است از نظر معمول غیرقابل سنجش یا ذهنی به نظر برسند، را به شکلی علمی و قابل‌ارزیابی تبدیل کنیم. به عنوان مثال، در علوم اجتماعی، مفهوم اعتماد اجتماعی اغلب به عنوان یک ویژگی ارزش بار و پیچیده در نظر گرفته می‌شود که نمی‌توان آن را به راحتی اندازه‌گیری کرد. با استفاده از طبیعی‌گرایی روشی، این ویژگی می‌تواند از طریق سنجه‌هایی همچون پیمایش‌های اجتماعی و آزمون‌های اعتماد عمومی سنجیده شود. به عنوان مثال، از داده‌های پیمایش‌های اجتماعی که در آن مردم میزان اعتماد خود را نسبت به نهادهای دولتی یا یکدیگر بیان می‌کنند، می‌توان استفاده کرد تا اعتماد اجتماعی را به طور سنجش‌پذیر اندازه‌گیری کرد. این داده‌ها می‌توانند به صورت بین‌الذهانی تحلیل شوند تا درک مشترکی از سطح اعتماد اجتماعی در جوامع مختلف به دست آید. در این حالت، ویژگی‌های ارزش بار مانند اعتماد یا رفاه اجتماعی که قبلاً به نظر می‌رسید فقط مفاهیمی ذهنی و نامشخص باشند، به شکلی قابل اندازه‌گیری و قابل تحلیل تجربی تبدیل می‌شوند؛ بنابراین، هنجاری بودن جزئی واقعیت نهادی، با واقع‌گرایی ناسازگار نیست؛ آنچه مهم است نشان دادن نقش تبیینی، ثبات نهادی و سنجش‌پذیری است، نه بی‌هنجار بودن مطلق.

اعتراض ابهام: به این صورت مطرح می‌شود که مرزهای انواع اجتماعی مبهم‌اند؛ پس آن‌ها انواع واقعی نیستند. ابهام و وجود مرزهای قراردادی – حقوقی در انواع اجتماعی شایع‌اند. اما این ویژگی‌ها حداکثر علیه ایده مرزهای طبیعی سخت است، نه علیه وجود نوع. بسیاری از انواع طبیعی نیز مرزهای مبهم دارند؛ در انواع اجتماعی، مرزهای مبهم بخشی

از سازوکار تثبیت‌اند و با کارایی تبیینی سازگارند (Franda, 2021). از سوی دیگر، مانع طبیعی بودن لزوماً وابستگی به ذهن نیست؛ قرارداد یا عرف در بسیاری موارد عامل تمایز است، باین حال برخی انواع اجتماعی می‌توانند کارکردهای استقرایی و تبیینی روشن داشته باشند (Khalidi, 2015). در چارچوب ما، ابهام مرز به‌جای نفی واقع‌گرایی، صرفاً امتیاز معیارها را تشکیکی می‌کند (مثلاً در ثبات نهادی یا کفایت ساختاری) و امکان واقع‌گرایی میانه را توضیح می‌دهد (Thomasson, 2003).

در اعتراض ذهن - وابستگی، گفته می‌شود که وابستگی انواع اجتماعی به‌قصد یا پذیرش منجر به عدم واقعیت داشتن آن‌هاست. این نگرش در پادواقع‌گرایی معمولاً به انکار واقعیت انواع اجتماعی می‌انجامد. اما در مقابل، ذهن وابستگی نهادی، به معنای صورت‌تثبیت واقعیت اجتماعی است و نه دلیلی بر نفی آن (Searle, 1995).

برای پاسخ به این نقد، باید مفهوم صورت‌تثبیت واقعیت را به‌طور دقیق‌تر توضیح دهیم. منظور از صورت‌تثبیت واقعیت این است که واقعیت اجتماعی از طریق نهادها، قواعد و پذیرش جمعی تثبیت می‌شود. در واقع، واقعیت‌های اجتماعی به‌طور مداوم و در تعامل با ذهن‌ها، نهادها و قواعد اجتماعی شکل می‌گیرند و در نتیجه به‌عنوان واقعیت اجتماعی شناخته می‌شوند. به عبارت دیگر، صورت در اینجا به معنای شکل‌گیری و تثبیت واقعیت است که توسط سازوکارهای اجتماعی و نهادی در جامعه ایجاد می‌شود. این واقعیت اجتماعی نمی‌تواند مستقل از ذهن و تعاملات اجتماعی وجود داشته باشد.

حال، اگر کسی بگوید که وابستگی به ذهن منشأ تفاوت بنیادی‌تری با واقعیت‌های طبیعی است، باید گفت که واقعیت اجتماعی از نوعی تفاوت ماهوی با واقعیت‌های طبیعی برخوردار است. واقعیت‌های طبیعی، معمولاً به‌طور مستقل از ذهن انسان‌ها وجود دارند و نمی‌توانند به راحتی تغییر کنند، درحالی‌که واقعیت‌های اجتماعی از طریق فرایندهای اجتماعی و نهادینه‌شده، به شکلی مداوم و در تعامل با ذهن‌ها، نهادها و قواعد اجتماعی شکل می‌گیرند. به همین دلیل، واقعیت اجتماعی ویژگی‌های تشکیکی دارد و در درجات مختلف در جوامع مختلف می‌تواند تغییر کند.

این تفاوت نه به معنای انکار واقعیت اجتماعی است و نه به معنای نفی عینیت آن؛ بلکه تفاوت در این است که واقعیت اجتماعی به‌طور نسبی و در تعامل با نهادها و ذهن‌ها در هر زمینه خاص ساخته و تثبیت می‌شود. به همین دلیل، در تحلیل واقعیت‌های اجتماعی باید به درجه و شدت این واقعیت‌ها توجه کرد. واقعیت اجتماعی می‌تواند در درجات

مختلف و در زمینه‌های مختلف وجود داشته باشد و این همان چیزی است که با ایده واقع‌گرایی تشکیکی هم‌راستا است.

در این راستا، مفهوم صورت تثبیت واقعیت به این معنا است که واقعیت اجتماعی از طریق سازوکارهای نهادی و پذیرش جمعی شکل می‌گیرد و تثبیت می‌شود. این صورت‌بندی تنها به واسطه این فرایندها به وجود می‌آید. این واقعیت اجتماعی می‌تواند تشکیکی باشد و در جوامع مختلف و در زمان‌های مختلف به اشکال متفاوتی بروز کند، اما همچنان واقعی است.

اعتراض بازنگری - بی‌ثباتی مفهومی می‌گوید از آنجاکه حدود مفاهیم اجتماعی دائم در حال تغییر است، واقع‌گرایی بی‌معنا به نظر می‌رسد. در بسیاری از قلمروها، از گروه‌های نوع ۲ تا دولت‌های مورد مناقشه، آستانه‌ها و ملاک‌ها تغییر می‌کنند. این نکته به جای توجیه حذف‌گرایی، غالباً دعوت به بازطراحی مفهومی - مهندسی واژگانی است. به عبارت دیگر، می‌توان مفاهیم را تصحیح کرد و همچنان تعهد به واقع‌گرایی تشکیکی را حفظ نمود (Xhignesse, 2018). در این راستا، واقع‌گرایی می‌تواند نسبت به نوع یا زمینه خاصی نسبی باشد؛ آنچه اهمیت دارد کارایی تبیینی، ثبات نهادی و سازوکارهای روشن است، نه ثبات مطلق واژگان (Thomasson, 2003). به طور مثال، همان‌طور که ثبات نهادی یا سازوکارهای اجتماعی می‌تواند تغییرات مختلفی را تجربه کند، این امر نباید به معنی ازدست‌دادن واقع‌گرایی باشد. در نتیجه، پویایی مفاهیم اجتماعی با واقع‌گرایی تشکیکی و ساختاری جمع می‌شود و حتی می‌تواند به پیشرفت تبیین‌ها و تحلیل‌های اجتماعی بینجامد (Mason, 2016; Ritchie, 2015).

۶. نتیجه‌گیری

این مقاله از واقع‌گرایی اجتماعی تشکیکی دفاع کرد: انواع اجتماعی واقعی‌اند اگر و تنها اگر به درجات مختلف چهار معیار را برآورده کنند: نقش تبیینی - پیش‌بینی، ثبات بین‌الذهانی - نهادی، لنگرگذاری و زمینه‌سازی قابل‌ردیابی، و سنجش‌پذیری پاسخ و وابسته. کاربست چارچوب بر سه نمونه، یعنی پول، گروه نوع ۲ و دولت، نشان داد که وابستگی به ذهن و مرزهای مبهم، نحوه شکل‌گیری واقعیت اجتماعی را توضیح می‌دهند، نه اینکه آن را انکار کنند. نوآوری اصلی مقاله در این است که با استفاده از چارچوب تشکیکی، قادر به ارزیابی انواع اجتماعی به جای دسته‌بندی ساده آن‌ها به «واقعی» یا «غیرواقعی» هستیم. این رویکرد

واقعیت انواع اجتماعی: ... (محمد حسین زارعی و سید علی طاهری خرم آبادی) ۲۹

درجه‌ای بودن واقعیت انواع اجتماعی را با استفاده از چهار معیار مشخص می‌کند و به‌ویژه در تحلیل‌های سیاستی و اجتماعی کاربردی است.

پیامد روش‌شناختی روشن است: داوری درباره واقعی بودن انواع اجتماعی باید ساختار محور و تشکیکی باشد، نه صفر و یکی. برای پژوهش آینده، دو مسیر برجسته است: اولاً تعیین معیارسنجی کمی دقیق‌تر برای ثبات نهادی و پاسخ وابستگی، ثانیاً بسط تمایز لنگرگذاری و زمینه‌سازی در قلمروهایی با مرزهای بسیار سیال مانند دولت‌های شکننده و گروه‌های نوع ۲ در بسترهای دیجیتال، تا طیف واقع‌گرایی بادقت بیشتری عملیاتی شود. نتیجه‌ی نهایی این است که انواع اجتماعی واقعی‌اند اما واقعیتشان نهادی، لنگرگذاری شده و سنجش‌پذیر است؛ همین واقعیت، باوجود ذهن وابستگی، در علوم اجتماعی نقش علی و تبیینی جدی بازی می‌کند و به‌جای گریز از واقع‌گرایی، ما را به واقع‌گرایی دقیق‌تر و تشکیکی رهنمون می‌کند.

قدردانی

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند تا از نکات ارزنده دکتر عماد طیبی در اصلاح نسخه اولیه این مقاله تشکر نمایند.

پی‌نوشت

۱. در این مقاله، اصطلاح انواع اجتماعی به طور خاص به مفاهیم، مقولات و دسته‌بندی‌های نهادی شده (مانند پول، جنسیت و ملیت) اشاره دارد که زیر مجموعه‌ای تخصصی‌تر از اصطلاح واقعیت‌های اجتماعی است که مفهوم عام‌تری است. این انتخاب اصطلاحی، با تمرکز مقاله بر ارزیابی طبقه‌بندی‌های اجتماعی به مثابه انواع و نه توصیف کل ساختارهای واقعیت اجتماعی (که شامل قواعد و کنش‌ها نیز می‌شود) هم‌خوانی دارد. برای بحثی گسترده‌تر در باب واقعیت اجتماعی به عنوان کلان‌ترین مفهوم، رجوع شود به (Searle 2010)

کتاب‌نامه

- Epstein, B. (2013). Social objects without intentions. In A. Konzelmann Ziv & H. B. Schmid (Eds.), *Institutions, emotions, and group agents: Contributions to social ontology* (pp. 53–68). Springer.
- Franda, D. (2021). Social kinds, social objects, and vague boundaries. *Problemy Ekorozwoju*, 16(2), 49–58.

- Guala, F., & Hindriks, F. (2023). The nature and significance of social ontology. *Synthese*, 201, Article 145. <https://doi.org/10.1007/s11229-023-04142-1>
- Khalidi, M. A. (2015). Three kinds of social kinds. *Philosophy and Phenomenological Research*, 90(1), 96–112. <https://doi.org/10.1111/phpr.12020>
- Koslicki, K., & Massin, O. (2023). A plea for descriptive social ontology. *Synthese*, 202, Article 60. <https://doi.org/10.1007/s11229-023-04263-7>
- Mason, R. (2016). The metaphysics of social kinds. *Philosophy Compass*, 11(12), 841–850. <https://doi.org/10.1111/phc3.12381>
- Mason, R. (2020). Against social kind anti-realism. *Metaphysics*, 3(1), 55–67. <https://doi.org/10.5334/met.30>
- Passinsky, A. (2020). Social objects, response-dependence, and realism. *Journal of the American Philosophical Association*, 6(4), 431–443. <https://doi.org/10.1017/apa.2019.51>
- Ritchie, K. (2015). The metaphysics of social groups. *Philosophy Compass*, 10(5), 310–321. <https://doi.org/10.1111/phc3.12213>
- Sarkia, M., & Kaidesoja, T. (2023). Two approaches to naturalistic social ontology. *Synthese*, 201(3), 1–28. <https://doi.org/10.1007/s11229-023-04105-6>
- Searle, J. R. (2010). *The construction of social reality*. Free Press.
- Thomasson, A. L. (2003). Realism and human kinds. *Philosophy and Phenomenological Research*, 67(3), 580–609. <https://doi.org/10.1111/j.1933-1592.2003.tb00309.x>
- Xhignesse, M.-A. (2018). Social kinds, reference, and meta-ontological revisionism. *Journal of Social Ontology*, 4(2), 137–156. <https://doi.org/10.1515/jso-2018-0013>